

Asia: VN/33963/2024

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Koulutuskuntayhtymä OSAO kiittää mahdollisuudesta lausua kotoutumispalveluiden uudistusta koskevaan hallituksen esitykseen.

Esityksen tavoitteena on selkeyttää kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten järjestämisvastuuta, rahoitusta, sisältöä, tavoitteita ja seurantaan vahvistamaan maahanmuuttajien kielitaitoa, tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja työelämästä työllistymisen edistämiseksi. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa kuntien roolia kotoutumisen ja työllistymisen edistämisessä sekä parantaa työnhakijoina oleville kotoutuja-asiakkaille tarjottavaa lukutaitokoulutusta säätämällä lukutaitokoulutuksen järjestämisvastuu kunnan työvoimaviranomaiselle. 30-vuotiaat ja tätä vanhemmat ohjattaisiin pääsääntöisesti työvoimakoulutuksena järjestettävään kotoutumiskoulutukseen tai tarvittaessa lukutaitokoulutukseen.

Koulutuskuntayhtymä OSAO pitää tavoitteita kannatettavina. Uskomme, että tämän myötä asiakkaan koulutuspolun suunnittelu muuttuu suoraviivaisemmaksi, tosin koulutuspolkuja suunnitellessa on otettava huomioon, että jokainen koulutukseen osallistuva yksilö etenee valmiuksiensa ja elämäntilanteensa mukaisesti omaan tahtiinsa.

Lukutaitokoulutuksen järjestämisvastuun siirtäminen työvoimaviranomaiselle on kannatettavaa, mutta sen yhteydessä on huomioitava, että koulutusta järjestetään riittävän pitkänä ja hitaasti etenevänä. Myös aikuisten perusopetuksen rajaaminen alle 30-vuotialle on perusteltua siinä mielessä, että työllistyminen mahdollisimman nopeasti on useimpien yli 30-vuotiaiden toiveena. Koulutuskuntayhtymä OSAO järjestää kotoutumiskoulutusta, tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta ja ammatillista koulutusta, ja näiden koulutusten pitkäaikaisena järjestäjänä näkemyksemme on, että ammatillinen koulutus on tärkeä väylä työelämään juuri tälle kohderyhmälle, jolla on vähäinen taustakoulutus.

On olennaista, että muutoksen yhteydessä kiinnitetään huomiota myös siihen, että polkuja lukutaitokoulutuksen ja kotoutumiskoulutuksen jälkeen jatkokoulutuksiin on riittävästi ja niissä on otettu huomioon tämä kohderyhmä ja sen vaatima tuki. Jatkopolkujen sujuvuuden näkökulmasta on tärkeää, että tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta voi jatkossakin järjestää

työvoimapolitiittisena koulutuksena ja että ammatillisessa koulutuksessa on riittävästi kielen oppimiseen kohdennettua tukea ja erilaisia joustavia koulutuspolkuja, kuten osatutkintoja. Erilaisten koulutusten tarjontaa siis pitää olla riittävästi, jotta koulutusmahdollisuudet eivät ole tämän asiakaskunnan ulottumattomissa.

Lisäksi esityksen tavoitteena on toteuttaa hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan edistetään kotoutumispalveluihin kuuluvan kielikoulutuksen saatavuutta joustavasti myös työpaikoilla. Tavoitetta tuettaisiin vahvistamalla kotoutumiskoulutuksen joustavia toteutustapoja.

Koulutuskuntayhtymä OSAO pitää koko- tai osa-aikaisen työskentelyn mahdollistamista kotoutumiskoulutuksen rinnalla on tarpeellisenä ja kannatettavana, mutta siihen on luotava omat toimivat koulutusmallinsa. Kotoutumiskoulutus on lyhyt ja intensiivinen koulutus, jonka yhdistäminen työskentelyyn on nykyiselläänkin mahdollista. Se on kuitenkin käytännössä todettu erittäin haastavaksi, sillä työn ja opiskelun yhdistäminen hidastaa oppimista. Yhdistelmäryhmissä se voi myös haitata koko ryhmän etenemistä. Työssäkäyvät opiskelijat eivät pysty osallistumaan koulutukseen täysipainoisesti, mikä vaikuttaa koulutuksen tavoitteiden saavuttamiseen. Usein myös yksilön hyvinvointi on vaarassa, jos työaika kohdentuu koulutuksen takia iltaan ja viikonloppuihin. Siitä syystä on työssäkäyville luotava oma erillinen kotoutumiskoulutuksen muoto, joka olisi suunniteltu paremmin juuri tämän kohderyhmän tarpeisiin.

Esityksen mukaan kotoutumiskoulutuksen nykyisten kielellisten tavoitteiden lisäksi säädettäisiin kotoutumiskoulutuksen muista, yleisemmistä tavoitteista sekä seurannasta sekä lukutaitokoulutuksen tavoitteista ja seurannasta.

Koulutuskuntayhtymä OSAO pitää myös esitystä tavoitteiden asettamisesta ja koulutuksen seurannasta kannatettavana sillä edellytyksellä, että tavoitteet on asetettu realistisiksi ja kaikkien koulutuksen kohderyhmään kuuluville mahdolliseksi saavuttaa. Kielellisestä tavoitteesta voidaan jo varmuudella sanoa, että se ei ole realistinen suurimmalle osalle kotoutumiskoulutuksen kohderyhmästä. Toivomme, ettei koulutukselle aseteta lisää tavoitteita, joita suurin osa koulutukseen osallistuvista ei saavuta. Oppiminen on prosessi, joka etenee yksilöllisesti ja joka voi sisältää etenemättömyysjaksoja tai takapakkeja yksilön ominaisuuksista ja halukkuudesta riippumatta johtuen esimerkiksi olosuhteiden muutoksista, elämäntilanteista sekä fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista. Tavoitteiden näkökulmasta olisi tärkeää tunnustaa, että kotoutumiskoulutuksen kohderyhmä on moninainen ja koulutuksen pitäisi pystyä joustamaan sen mukaisesti. Nopeasti eteneville oppijoille olisi tarpeen tarjota tavoitteet ylittävää koulutusta, jotta heidän työllistymisensä tehokkaasti omalle alalleen olisi mahdollista nykyistä nopeammin. Valtion tasolla tämä vaikuttaisi esimerkiksi korkeampina verotuloina, kun asiantuntija-alojen osaajat eivät jäisi tahtomattaan jumiin matalapalkka-aloille, joissa he vievät työpaikkoja niiltä, joille kyseiset työpaikat olisivat tarkoituksenmukaisia. Tärkeämpää kuin tavoitteiden asettaminen tiettyihin pisteisiin kielitaitotasojen jatkumolla, on asettaa tavoitteeksi siirtyminen kotoutumiskoulutuksen jälkeen mielekkäälle jatkopolulle opintoihin ja työelämään.

Hallituksen esityksessä oppilaitosten osaamisen ja kokemuksen hyödyntäminen kotoutumiskoulutuksen toteuttamisessa huomioitaisiin antamalla kunnille vapaus valita kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen tuottamistapa. Kunnat voisivat valita koulutuksille parhaaksi katsomansa tuottamistavan ja toteuttajat oppilaitosten ja muiden koulutuksen tarjoajien joukosta.

Koulutuskuntayhtymä OSAO pitää tärkeänä, että kunnilla on järjestämisvastuun lisäksi vapaus valita koulutusten tuottamistapa ja toteuttajat.

Kotoutumisen edistämisen rahoituksen säästöt

Vaikka osa esitetyistä rahoituksen säästöistä toteutettaisiin norminpurkuna ja päällekkäisen rahoituksen karsimisena, on merkittävä riski, että lukulaitokoulutukseen ja kotoutumiskoulutukseen osoitettu rahoitus on riittämätön sen toteuttamiseen riittävin resurssein. Laadukas koulutus riittävin lähiopetustunnein, pätevä ja sitoutunut henkilökunta, tarkoituksenmukaiset tilat ja materiaalit tarvitsevat toteutuakseen riittävästi siihen kohdennettua rahoitusta. Koska kotoutumisaikaa on lyhennetty, on tärkeää, että asiakkaat voivat käyttää ajan tehokkaasti ja täysipainoisesti. Jotta palveluja on tarjolla riittävästi tämän toteutumiseen, rahoitusta ei voi suurissa määrin leikata. Tästä syystä Koulutuskuntayhtymä OSAO ei kannata rahoituksen leikkaamista samalla, kun tehdään suuria muutoksia koulutusten toteuttamistapoihin.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuuden lisääminen

Lakiehdotuksen mukaan uudessa 1 a §:ssä säädettäisiin kotoutumisen velvoittavuudesta, jossa korostettaisiin sitä, että maahanmuuttajalla olisi velvollisuus edistää omaa kotoutumistaan ja työllistymistään. Ehdotuksen mukaan maahanmuuttajan olisi hakeuduttava ja osallistuttava kotoutumislaisissa tarkoitettuihin kotoutumista edistäviin palveluihin kotoutumislaisissa säädetyllä tavalla. Lisäksi lakiehdotuksen 24 §:n mukaan hänellä olisi velvollisuus osallistua osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointiin, jossa asiakkaan tietoon olisi tuotava kotoutumisen tavoitteet ja maahanmuuttajan velvollisuudet.

Koulutuskuntayhtymä OSAO kannattaa sinänsä velvoitetta osallistua kotoutumissuunnitelman laatimiseen ja toteuttamiseen sekä suomen tai ruotsin kielen koulutukseen. Tosin on todettava, että jo nykyisellään kotoutujan oma vastuu niin laeissa kuin kotoutumista edistävien koulutusten sisällöissä korostavat yksilön oikeuksien lisäksi velvollisuuksia. Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden tärkeänä läpileikkaavana tavoitteena on yksilön toimintaedellytyksien lisääminen niin, että hän voi toimia suomalaisessa yhteiskunnassa itsenäisesti ja tavoitteellisesti.

Hallituksen esityksen tavoitteena on, että kunnalle myönnettävä rahoitus kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten järjestämiseksi olisi selkeä kokonaisuus, kun rahoitus kohdistettaisiin kuntiin yhden kanavan kautta. Tavoitteena on lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti muuttaa kotoutumiskoulutuksen järjestäjälle myönnettävä rahoitus osin tuloperusteiseksi.

Koulutuskuntayhtymä OSAO kannattaa rahoituksen selkeyttämistä ja kokoamista yhteen kanavaan. Kotoutumiskoulutuksen järjestäjälle myönnettävän rahoituksen muuttaminen osin tuloperusteiseksi sen sijaan ei ole kannatettavaa. Hallituksen esitys toteutuessaan lisäisi lukulaitokoulutuksen myötä kotoutumiskoulutukseen opiskelijoita, joiden edellytykset saavuttaa koulutuksen nykyinen kielitaitotavoite B1 ovat heikommat kuin nykyisessä tilanteessa. Kuten aiemminkin lausunnossa on todettu, kaikilla kotoutujilla ei ole samanlaiset mahdollisuudet saavuttaa yhdenmukaisia tavoitteita. Tuloperusteinen rahoitus ei ohjaisi koulutuksenjärjestäjiä parempiin tuloksiin. Tälläkin hetkellä jokaisen yksilön ja jokaisen koulutuksen kohdalla tähdätään parhaaseen mahdolliseen tulokseen. Heikentynyt rahoitus kostautuisi heikompana koulutuksen laatuna kaikille koulutukseen osallistuville. Tulokseen perustuvaa rahoituksen osaa on kokeiltu ja ainakaan Koulutuskuntayhtymä OSAOn näkökulmasta sillä ei ollut vaikuttavuutta tulosten saavuttamiseen.

Alkuvaiheen palveluprosessin muutokset

-

Muut huomiot

-

Metso Leena
Koulutuskuntayhtymä OSAO